

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:
Andrej Žumer,
nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 11.

Ljubljana, 1. rožnika 1893.

XXXIII. leto.

Vsebina. J. Dimnik: Čitanje. — Poziv na proslavo tristoletnice zmage pri Sisku l. 1593. — Lj. Štiasny: O ženski vzgoji v ptujih in domačih šolah. — Listek. — Književnost. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Č i t a n j e.

Poročal pri društvenih večerih „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani dné 4. prosinca, 1. svečana in 1. sušca t. l. Jakob Dimnik.

(Dalje.)

V nazorni nauk spadajo v prvi vrsti predmetje iz narave, kolikor jih je mogoče otroku pokazati. Take predmete pa, kojih ne moremo pokazati, moramo nadomestiti z modeli ali pa z dobrimi podobami.

Pri teh razpravah je pa treba paziti sledeče:

1.) Otroku moramo pustiti potreben čas, da si predmet lahko natančno ogleda. Vmes pa stávi učitelj na učenca razna vprašanja; s tem se vspodbuja in oživlja pazljivost učenceva.

2.) Pravilne odgovore naj ponavljajo učenci najpoprej posamezno, potem pa skupno.

3.) Predaleč se nazorne vaje najedenkrat ne smejo raztezati t. j. učitelj ne sme že prvi teden otrokom vsega

razložiti in povedati o jednom in istem predmetu, ampak to naj se vrši polagoma.

4.) Razgovor bodi prost in neprisiljen, tako, da otrok niti ne vé, da se uči.

5.) Pri vsakem predmetu, kjer je le mogoče, vzbujaj in oživljaj učiteljevsko-nravni čut otrokov.

Nazorni nauk, ki se ponavlja skozi vse leto, da še več, skozi vso šolsko dobo, čeprav pod drugim imenom, se prične kot pripravljalni pouk precej prvi dan v prvi poluri. Prve tedne se vsaki dan ponavlja, pozneje pa zadostujejo tri polure na teden.

Otrok se mora polagoma uvesti v veliko poslopje narave. V ta namen se mora seznaniti najpoprej s predmeti iz njegove okolice, t. j. s stvarmi, s kojimi se peča, ki mu služijo kot bivališče, s kojimi se

oblači ter mu služijo kot jed in pijača. Tako so sestavljene, oziroma razvrščene tudi berilne vaje v Razinger-Žumrovem Abecedniku, ki je osnovan na podstavi učnega načrta za Kranjsko, ki gledé nazornega nauka za jednorazrednice do trirazrednice to-le določuje:

1. šolsko leto: Nazorne in govorne vaje, počenši s predmeti iz otrokovega obližja. Imenovanje rečij v šoli, doma in v obližji, naštevanje lahko razločljivih znakov (svojstev in dejanj); imena živalij, rastlin in rudnin. — Navaditi se je glasovno čištega in razločnega izgovarjanja.

2. in 3., na trirazrednicah le 2. šolsko leto: „V teh šolskih letih se strinja nazorni nauk z razlaganjem beril, sosebno prirodopisnih.“

Za štirirazrednice:

1. šolsko leto, kakor zgoraj.

2. šolsko leto: „Nadaljevanje nazornih in govornih vaj. Nazorni nauk v zvezi z berili in kot pripravljane sosebno na prirodopisni in zemljepisni pouk.“

Na petrazrednicah do osemrazrednicah pride še zraven:

1. šolsko leto: „Naštevane različnih človeških opravil (rokodelstev, obrtov in umetnostij)“.

Če torej učitelj nazorni nauk kot pripravljali pouk po teh predpisih vestno goji, mu obravnavanje tacihi berilnih sestavkov, ki se naslanjajo na nazorni nauk, ne bode delalo težav, zato ker vsled tega učenci glavne misli berila že več ali manj poznajo.

Vsakemu oddelku nazornega nauka pridejano je v Abecedniku še po jedno ali več beril versko-nravne vsebine. Vsa ta berila se morajo obravnavati po stopinjah, koje sem koj s početka omenil. Prvi namen teh beril je pa vaja v čitanji.

Pri oddelku: **Vas** se nahaja v Razinger-Žumrovem Abecedniku berilo „Uljudni dečki“. Po zgoraj navedenih stopinjah bi se to berilo lahko takole obravnavalo:

Razgovarjanje pred čitanjem pri tem berilu ni neobhodno potrebno, ker

je lahko umljivo. Učitelj berilo najprej pripoveduj in potem pa prav počasi čitaj naprej; potem je pa stvarno razpravljaj. Učenci boro stavek za stavkom, učitelj pa vmes poprašuj po vsebini in na ta način si prisvojé popolnoma vsebino tega berila.

Iz vsega tega, kar sem povedal, lahko spoznamo, da „razpravljanje beriva“ v 1. razredu odnosno v 1. šolskem letu ima svojo podstavo na nazornem nauku; nazorni nauk bodi toraj duša vsemu pouku v čitanji v 1. razredu.

2. razred.

Učni smoter: „Pojasnjevati besede in tvarino“ t. j. besedna in stvarna razprava.

Razinger-Žumrovo „Prvo berilo“ je v istem vspredu sestavljeno, kakor drugi del Abecednika. V drugem razredu, oziroma v drugem šolskem letu moramo z otroci mnogo govoriti, kakor v prvem šolskem letu; gojitev ustnega izraževanja mislij je v drugem šolskem letu velike važnosti. Zato se posamezna berila zopet naslanjajo na nazorni nauk, le nekaj jih je, kakor v Abecedniku, tudi versko-nravne vsebine. Pri razpravi vseh teh beril je razgovarjanje pred čitanjem, oziroma nazorni nauk zopet velike važnosti. Glavni namen pri razpravi teh beril pa mora učitelju biti, da se otrok privadi pravilnemu izrazu, ne pa, da bi si prisvojil mnogo realističnih znanostij. V ta namen nam predpisuje učni načrt pojasnjevanje besed in tvarine t. j. besedno in stvarno razpravo.

Pojasnjevanje besed se vrši na dvojen način in sicer 1. razlaganje pojma, 2. razlaganje besedne oblike t. j. opazovanje tvoritve in pisave besede. Prva razlaga je stvarna, druga pa slovnična. Vselej se pa beseda, oziroma berilo poprej stvarno in potem slovnično razpravljaj. Stvarna razprava se opira bolj na realije ter pospešuje razumevanje vsebine, pojasnjuje težke izraze, povekša zalogo znanosti v učencu ter ga vadi v ustnem izraževanju mislij.

Slovnična razprava se pa ozira na besedno obliko ter pospešuje pouk v pravopisji, slovnici in spisji.

Pri obravnavanju beril se pa ravnaj učitelj v drugem šolskem letu po teh-le stopinjah:

1. Stvarna razprava (razgovarjanje pred čitanjem t. j. nazorni nauk).
2. Predpripovedovanje.
3. Predčitanje.
4. Razlaganje stavka za stavkom (govorna vaja).
5. Vaja v čitanji.

V prihodnji uri pa poprašuj po vsebini da se prepričaš, če so učenci razumeli berilo.

6. Slovnična razprava (besedna razlaga).

Pri berilih, ki imajo na konci kak mravstven nauk, se varuj učitelj, da ne zabredeš predaleč v mravstvene pridige, kajti take predolge pridige ne unevajo mladine. Mravstveni nauk se kratko pové in pomen tega mora otrok že iz berila samega spoznati. Ni pa neobhodno potrebno, da bi v drugem šolskem letu vsako berilo tako natančno razpravljali. Kratke pesmice ali molitvice že same rade segajo do src otrok in daljša razprava bi zapopadek le obtežila.

Vzglede:

22. berilo: **Tašica**. — To berilo napravi navadno na vsacega otroka najboljši vtis.

Razgovarjanje pred čitanjem t. j. nazorni nauk.

Pri nas živi na prostem veliko ptic. Naštejte mi nekatere? Kateri izmed teh pa lepo pojó? Ptice jedo črve, kebre in nekatere tudi razna semena. Kje naj si pa po zimi iščejo svoj živež, ko je vse s snegom pokrito? Pri nas, ker imamo tako hudo zimo, bi morale lakote poginiti in zmrzniti. Zato se preseli jeseni prav mnogo ptic od nas ter leté čez hribe in doline, mesta, trge in vasi v gorkejše kraje, kjer jim je Bog za ta čas, ko je pri nas zima, pognil mizo.

Katere ptice se pa preselijo od nas? Slavec, penica, škrjanec, škorec, tašica, lastavica i. t. d. V tuji deželi ostanejo

čez zimo. Kadar pa pri nas zopet sneg skopni in dobodo drevesa zopet listje, potem pridejo tudi ljube ptice zopet nazaj. Tu si poiščejo zopet isto vas, isto hišo, isto polje in travnik, kjer so živele v minolem letu ter delajo gnezda in veselo prepevajo.

Tiste ptice, ki se jeseni preselijo čez zimo od nas v gorkejše kraje, imenujemo ptice selivke.

Ponavljjanje. Kaj je tašica? Poglejte to-le podobo, to je tašica.

Kratek popis. Velikost primerjaje z drugimi že znanimi pticami; barva, rdeč vrat, gnezdo, hrana, njena zaupnost.

Pripovedovanje. Večkrat se pripeti, da pozabi kaka tašica preseliti se jeseni v gorkejše kraje in mora vsled tega čez zimo pri nas zmrzovati in stradati; o neki taki tašici hočem vam sedaj le pripovedovati. Le pazno poslušajte.

Kmetič je imel tri otroke, Ivana, Stan-kota in Milico. Vsi trije so bili prav pridni in pobožni ter so delali kmetiču veliko veselje.

Prišla je zima. Kmetičeva družina je bila zbrana za mizo v gorki izbi. Zunaj je pa bobnela in tulila mrzla burja, sneg je pokrival polja in travnike, okna so bila pa prevlečena z ledenimi cveticami.

O mraku stoji Ivan pred oknom. Hipoma zagleda zunaj pred oknom malo ptico, ki trka s kljunčkom na okno, kakor bi hotela prositi, da bi ji odprli okno. „Oče!“ zaupije Ivan, „poglejte, pogledajte zunaj pred oknom malo ptico!“ Oče stopijo k oknu, pogledajo ptička in pravijo: „Oh, to je tašica; gotovo je pozabila preseliti se jeseni v gorkejše kraje in sedaj mora pa pri nas zmrzovati in stradati. Odprl ji bodem okno, znabiti zleti notri“.

Otroci se skrijejo k peči ter zaupno gledajo ptico; oče odpro okno in tašica zleti v gorko izbo.

Otroci imajo tašico zelo radi; metali so ji drobtinic na tla. Pa tudi tašica je otrokom vedno več zaupala; na glavo in ramo jim je sedala ter jemala hrano iz

rok. Iz hvaležnosti in ljubezni jim je pa tudi celo zimo prav lepo prepevala.

Prišla je pomlad. Travniki so zopet ozelenili in drevesa pognala so zelena peresa. Tašica je postala žalostna. Nič več ni pela ter gledala vedno skozi okno, kakor bi hotela zleteti na prosto. „Oče“, vprašajo otroci, „zakaj pa tašica nič več ne poje in zakaj gleda vedno skozi okno?“ Oče pravi: „Druge ptice so iz tujih dežel zopet k nam nazaj priletele ter veselo letajo in pojo zunaj na prostem. Naša tašica bi sedaj tudi rada zletela k svojim sestricam!“ — „Odprite, odprite ji okno, oče“, prosijo vsi otroci očeta. Oče jih radi ubogajo ter vse pohvalijo, ker imajo toliko usmiljenja do nedolžne živalice; odpro ji okno in hipoma zleti na bližnje drevo ter lepo zapoje. Jeseni je prišla zopet nazaj in pripeljala s sabo še samico.

Učitelj čitaj sedaj učencem 22. berilo „Tašica“ iz Razinger-Žumrovega „Prvega berila“, ter jim razlagaj stavek za stavkom. Potem naj se pa učenci vadijo v čitanji

in v prihodnji uri pa poprašuj po vsebini berila, da se prepričaš, če učenci berilo razumejo. Preobširno pa ne poprašuj, da ne uničiš tega, kar je na tej pripovedki ljubeznjivega in čudovitega. N. pr. O kom smo brali? Kam je prišla tašica? V katerem letnem času? Kaj je iskala? Često-krat so ljudje neusmiljeni in surovi do ptic; zato se ptice boje ljudij. Naša tašica si je pa mislila: „Predno zmrznem ali poginem gladú, zatečem se še k ljudem“. Kam je priletela? Ali so bili ljudje res hudobni in neusmiljeni? Kaj so storili otroci? To je bilo lepo. Kako jim je tašica skazovala svojo hvaležnost in ljubezen? Spomladi so jo spustili zopet na prosto. Samo hudobni in neusmiljeni otroci mečejo v ptice kamenje ter jim razdirajo gnezda. Kaj ne, da vi ne boste taki?

Sedaj pride pa na vrsto slovnična razprava (besedna razlaga) in pismena uporaba. O tem pa ni moj namen danes govoriti. (Dalje prih.)

Poziv na proslavo tristoletnice zmage pri Sisku l. 1593.

„Kranjska dežela in nje narod sta si v tem jednaka, da ne znata svojih dobrih lastnostij in neovržnih prednostij razkazovati.“ Marsikaj se je v novejšem času zgodilo, da se popravi to očitaneje grofa Antona Auersperga, ter da se seznanije domačini in tujci s prirodno lepoto naše ožje domovine in nje zgodovino. A veliko bo še dela, predno se vname v omikancih in v priprostem ljudstvu tista prava in gorka ljubezen do domačije, iz katere jedine more vzkliti zavest nerazdružnosti in uspešno skupno delovanje.

Prelepa prilika za pospeševanje te svrhe se nam ravno letos ponuja; kajti bliža se nam tristoletnica najslavnjšega dne v kranjski zgodovini: zmage nad Turki pri Sisku, 22. dne junija 1593.

Dvesto let skoraj je hudi Turek razsajal po naši deželi, požigal, moril in skru-

nil in na tisoče in tisoče čvrstih sinov in hčerá odgnal v grozno sužnost. S pripasanim mečem je obdeloval kmet svoje polje; vsak grič, vsako pokopališče se je izpremenilo v tabor, in samo sloga, ki je vodila kmeta, meščana in graščaka v boj, neomahljivo zaupanje v božjo pomoč in v svojo moč, sveta gorečnost za krščansko vero in za rojstveni dom, ki je vse navduševala, je ohranila naš narod, da je v nejednakem boji trdno ostal na braniku krščanstva, da nikdar ni obupal in se nikdar udal.

Nazadnje je venderle prišel dan plačila. Sredi junija 1593. l. so naznanjale plamteče grmade z gorá, da zopet grozi nevarnost. Bosenski Hasan-paša je bil s 30.000 mož pridrl pred Sisek, da bi najprej v oblast dobil to trdnjavo, potem pa si podjarmil sosedna slovenska mesta in

dežele. Nevarnost je bila velika; kajti — kakor pravi narodna pesem —

Tur'k će vzel nam Sisek bude,
Nam narobe vse, vse pojde.
Mest' Ljubljana bo pokraj'na,
Kranjska dežel turška drajna.

Zato so se brž začela zbirati hrvaška, kranjska, štajerska in cesarska krdela, da pohité obkoljenemu mestu na pomoč. A kaj bo peščica 4000 mož proti toliki sili nevernikov! In res začetkoma v vojnem svetu večina ni bila za to, da bi Turke prijeli. Toda na Andreja Turjačana pogumni vzklik, „naj ne gledajo na število, ampak naj Boga prosijo za zmago“, odločili so se za boj.

Drugi dan, 22. junija, na god sv. Ahacija 1593. je Hasan-paša z 18.000 svojih najboljših vojakov prekoračil Kolpo in v prvem pritisku zagnal krščansko prednjo vojsko v beg. Usoda bitve in vse dežele je visela na niti. Zdaj pa poseže zopet Turjačan vmes. S kratkimi navdušenimi besedami razvname svojim rojakom srcé, da z bojnim krikom „Kristus in sv. Ahacij!“ kakor vihar planejo na sovražnika. Kakor snopje so na desno in na levo padali Turki pod meči kranjskih oklopnikov; v odprto gaz pa so za njimi pritisnile druge čete. Tudi Hrvatje so se zopet uredili in so znova šli na Turke: po kratkem boji je nevarna vojska pogum zgubila ter se je v divji beg spustila proti Kolpi. Toda drug Kranjec, Štefan grof Blagaj je že zasedel most, in vsa turška vojska je popadala pod krščanskim mečem ali pa potonila v Kolpi. Samo 3000 nevernikov je smrti uteklo. Hasan-paša sam in več osmanskih cesarskih princev je prišlo v tej bitvi ob življenje.

Velik je bil plen, ki so ga kristijani našli v turških šotorih; še večja pa je bila njih slava, da so nevernika v veliki bitvi na planem popolnoma pobili, kar se že davno, davno ni bilo več zgodilo. Pred vsemi pa je zaslovelo kranjsko ime po svetu. Cesar Rudolf II. je poslal zma-

govalcu Andreju Turjačanu zlato častno verigo ovratnico; sveti oče papež Klemen VIII. pa mu je pisal svojeročno pismo, v katerem je Andreju, „ki je bil v vojnem svetu z besedo, v boji samem pa s pestjo najprvi“, svoje občudovanje in zahvalo izrekel in ga Bogu priporočil. Drugemu poveljniku kranjskih konjikov, Adamu Ravbarju, pa je hvaležni slovenski narod s svojo prekrasno pesmijo spletel nevenljiv zmagalčev venec.

Od tega dné je imela naša dežela mir pred Turki.

Dolžnost nam je pač, da se letos na sv. Ahacija dan spomnimo stiske svojih očetov in hrabrih junakov, ki so nas iz nje rešili!

Uvažujoč veliki pomen praznovanja spominskih dnij za povzdigo ljubezni do domovine, sklenil je c. kr. mestni šolski svet za stolno mesto Ljubljano, naj tristoletnico zmage pri Sisku vse njemu podrejene ljudske šole svečano obhajajo.

Iz članov c. kr. mestnega šolskega sveta in odposlancev učiteljskih zborov vseh javnih in zasebnih ljudskih šol ljubljanskih sestavljeni odbor je določil sledeči

slavnostni vspeored za 22. dan
junija t. l.:

1.) Skupna zahvalna sv. maša vseh tukajšnjih ljudskih šol v stolni cerkvi.

2.) Skupna šolska slavnost za vse tukajšnje deške ljudske šole v dvorani „Tonhalle“ filharmoničnega društva.

3.) (Popoludne:) Javna šolska veselica za učence mestnih deških ljudskih šol na igriškem travniku Podturnom.

Prvi dve točki tega vspeoreda se bosta vršili v šolskem krogu in slavnostnemu odboru ne prizadevata posebnih skrbij. Uspeh tretje točke pa je popolnoma zavisen od dejanske pomoči javnih korporacij in prebivalstva ljubljanskega. Stroški za pogoščenje blizu tisoč dečkov, za postavljenje odrov, mlajev itd., za nagrade najboljšim tekačem, skakačem itd., za natisek majhnega spominskega spisa, za vojaško

godbo in raznovrstne druge stvari bodo znatni, — a odbor nima še nikakeršnih sredstev na razpolaganje. Vender pa nadaljuje svoje priprave v trdni nadeji, da ga bo občinstvo ljubljansko podpiralo z obilnimi prispevki in tako omogočilo, da se ta veseli dan izvenredne slavnosti in našega mesta vredno praznuje, ter spominu mladine za vse žive dni nezbrisno utisne. Čim obilnejši bodo doneski,

tem več veselja bode moči narediti šolarčkom!

Za slavnostni odbor:

Župan Grasselli,

c. kr. mestnega šolskega sveta predsednik.

Prof. Frančišek Levec,

c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Prof. Julij Wallner,

c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Ivan Belè,

mestni učitelj.

O ženski vzgoji v ptujih in domačih šolah.

Na Ogerskem je bilo 1889—1890. l. 1178 deških, 1342 dekliških, 14.285 mešanih šol. V 64 (17 deških in 47 dekliških) višjih šolah je bilo 646 dečkov in 1721 deklic. V 164 meščanskih šolah je bilo 10.576 dečkov in 9642 deklic. Učiteljišč je bilo 72 z 4081 kandidatom in kandidatinjami.

V neslovanskih narodih je ženska vzgoja na najvišji stopinji v Francozih. Tam je bilo 1889—90. l. 280 (203 deških, 77 dekliških) meščanskih šol z 4 letniki in 2 nadaljevalnema tečajema. Brez nadaljevalnih letnikov je bilo 468 šol (334 deških, 134 dekliških).

Na 20 deških meščanskih šolah je bil obrten, na 16 poljedelski, na 1 trgovski, na 8 dekliških meščanskih šolah obrtni, na 1 gospodinjski in na 1 trgovski tečaj. Kakor pri srednjih šolah in učiteljiščih, imelo je 338 meščanskih šol internate. Koncem 1890. l. je bilo v meščanskih šolah 20.144 dečkov, a 7068 deklic. V dopolnjevalnih tečajih pa je bilo 9329 dečkov in 4031 deklic. Državnih ustanov je uživalo 2048 dečkov in deklic. V dekliških meščanskih šolah poučujejo samo učiteljice. Francozi so namreč odločni privrženci principa, da naj se izroči poučevanje in vzgojevanje deklic učiteljicam. Na to se ozirajo tudi pri meščanskih šolah, akoravno je na nekaterih obrtni, trgovski ali gospodinjski tečaj. Tudi nadzorujejo tam učite-

ljice šolske nadzornice. Tudi v srednjih šolah so tam učiteljice.

Razven tega je hodilo 1892. l. na Francoskem v dekliške liceje in kolegije 11.647 slušateljic, 700 več nego prejšno leto.

Angleško šolstvo je urejeno sedaj na podstavi šolskega zakona od leta 1870. Takrat je bilo prostora v vseh ljudskih šolah za 1,878.584 učencev. 21 let pozneje t. j. leta 1891—92. je bilo v vseh šolah prostora za 5,628.201 učencev. V sezidanje, razširjenje in v opravo ljudskih šol se je izdalo v poslednjih 20 letih okoli 7 milj. šterlingov (= 70 milj. gld.) Vse to se je nabralo s prostovoljnimi prispevki posameznikov in privatnih društev. Pod državnim nadzorstvom je sedaj 19.508 ljudskih šol, katere so vzdrževane s prostovoljnimi prispevki posameznikov in društev. L. 1891. je bilo v vseh ljudskih šolah vpisanih 4,724.625 učencev, a v šolo je hodilo 3,749.956 učencev. V najnovejši dobi se poučuje v nekaterih dekliških šolah (l. 1891. v 1796) kuhanje, pranje in likanje perila. Istega leta je bilo na Angleškem 12.150 voditeljev, 16.398 voditeljic, 6144 učiteljev ter 10.935 učiteljic, torej 9.039 učiteljic več kot učiteljev.

Tudi na Rumunskem se za višjo izobrazbo deklic več stori kot pri nas. Tam so namreč tri državne srednje šole s petimi razredi, kjer se deklice pripravljajo za učiteljice ljudskih šol. Razven teh je

več privatnih licejev, kjer se po 2 leti pripravljajo za vseučilišče. Na vseučilišči poslušajo najbolj literaturo, v zadnjem času tudi medicino in pravo. Sedaj sta na Rumunskem dve doktorici medicine in dve odvetnici.

L. 1890. je bilo v mali Švici 37 učiteljskih in sicer 22 nemških, 13 francoskih, a 2 laški (23 za učitelje in 13 za učiteljice a 1 za oboje). Med temi je bilo 29 javnih učiteljskih, 8 privatnih. Na vseh zavodih je bilo 1890. l. 1294 kandidatov in 708 kandidatinj.

V Chikagu je nastavljenih 200 učiteljic in le 2 učitelja.

Koliko ženskih višjih šol pa ima mogočna Nemčija? V „Stat. Jahrbuch der höheren Schulen Deutschlands“ nisem našel niti jedne. Pač pa imajo osmorazredne ljudske šole v Kasselu, Chemnitzu, Hanau Zwickau in drugje tečaje za praktično šivanje in kuhanje z obveznim obiskovanjem.

Splošno je veliko več žensk na svetu kot moških. Tako je bilo 1880. l. na Kranjskem 250.000 žensk, a samo 231.000 moških, torej pride na 1000 moških 1081 žensk. Ta razmera ni posebno ekstremna, če pomisljamo, da pride v Šleziji na 1000 moških 1109, v Moravski 1107 žensk, na drugi strani pa v Sedmograški 994, v Slavoniji 992 na 1000 moških. (Dalje prih.) **Lj. Stiasny.**

L i s t e k.

Učiteljski dom.

„Zrno do zrna pogača,
Kamen do kamena palača“.

Gospod urednik! Gotovo Vas je malo presenetil poslani listek s tem čudnim napisom. Znam, da ste se, prebravši napis: Učiteljski dom — malo za ušesi popraskali — češ — kaj pa ta hoče s tem listkom. Nič budega, prav nekaj malega hočem povedati o bodočem našem domu.

Vsacega učitelja je gotovo razveselila vest, da se je v „Slovenskem učiteljskem društvu“ vzbudila misel, pričeti misliti in delati za „Učiteljski dom“. No, mislin, da se je že prej temu ali onemu vzbudila jednaka misel, a ni se upal na dan ž njo, češ, posmehovali se mi bodo.

Ker ima pa že skoro vsako društvo svoj dom, zakaj bi ga pa še slov. učitelji ne imeli. Saj učitelji vendar nismo kar tako na svetu, da bi le zato bili, da smo sploh na svetu. — Poglejmo naše brate — sosede, vrle Hrvate! Kako ponosni so hrvaški učitelji na svoj dom. Če govoriš s hrvaškim tovarišem, gotovo se pobaha s svojim domom, in če te vpraša: „Imate li Vi tak dom?“ — potrtega srca odgovoriš: „Ne!“

Kdor je že videl dom hrvaških učiteljev, to krasno poslopje, kojega sta postavila ponos in požrtvovalnost hrvaškega učiteljstva, srcé se mu je vzradostilo — a obšla ga je ob jednom tudi misel: kdaj vzgrade slovenski učitelji jednak dom?

Prišla je doba, da se je pričelo glasno misliti, da naj tudi slov. učiteljstvo postavi svoj dom, v trajen spomin slovenske jedinosti in v čast slov. učiteljstvu.

„Hm! hm! — Učiteljski dom! — Sto let le še čakaj brate, da ga dobimo! Meniš li, da se učiteljski

dom postavi za nekaj stotakov? Pri takem podjetji je treba kar s tisočaki računati in teh slov. učiteljstvo baš premnogo ne premore, pri tako skromni plači“. Tako in jednako bode marsikateri gospodov tovarišev modroval, posebno oni črnogledi ali „pesimist-i“, katerih se tudi med nami lepo število nahaja.

G. urednik! Ako ravno je treba tu s tisočaki računati, vendar ne obupajva — vsaj jaz ne bom. — Tudi tisočake zamore slov. učiteljstvo darovati za lastni spominek, za svoj dom, samo — če hoče posnemati nikdar trudno bučelo in se ravnati po mojem — receptu.

Gospod urednik! Ne mislite, da je ta recept sestavljen po pravilih kakšne svetovne borze ali z matematično natančnostjo. Ne, tega ne pričakujte g. urednik! kajti jaz še nisem bil in — upam — tudi ne bom nikdar borzijanec in tudi z matematično natančnostjo nisem posebno v znanstvu, ker sem bil svoje dni slab računar.

Vendar upam, g. urednik, ako se slavno slov. učiteljstvo ravna po tem receptu — potem ne bo minulo 10 let in slovensko metropolo bode zopet krasilo novo, veličastno poslopje, učiteljski dom.

Evo ga, gosp. urednik!

V kratkem času dobimo v deželo nov denar, krone. Slovenski časopisi prinašajo dan za dnevom: „Darujte prvo krono družbi sv. Cirila in Metoda“. Po mojem receptu naj bo pa tako: ko slov. učiteljstvo dobi prve krone v rōke, naj jih daruje za „učiteljski dom“ — seveda jedno družbi sv. Cirila in Metoda — in sicer tako: Vsaka učiteljska oseba — naj bode učiteljica ali učitelj, kajti „jednake pravice, jednake dolžnosti“ — katera ima to srečo, da je v prvem plačil-

nem razredu, naj daruje pet kron za „učiteljski dom“; one pa v drugem plačilnem razredu po štiri, v tretjem po tri, v četrtem po dve in vse začasno nastavljene učiteljske moči po jedno krono. Manj se ne sme darovati, več pač.

Gospod urednik! Malo čuden se Vam gotovo zdi moj recept; znan, da bode te premišljevali, češ ali bode zadovoljno slov. učiteljstvo s tem ali ne. Gospod urednik! Jaz sem pa trdno prepričan, da bodo slov. učitelji in učiteljice, katerim bije le še količkaj srce za naš, toliko zaničevan stan, v kojih prsih je le še trohica stanovskega ponosa, iz vsega srca radi položili mali ta dar na žrtvenik stanovskega ugleda. Drugače bo pri oni gospodi, katera ima kameno srce in nima nič stanovskega ponosa, kateri se suče vse mišljenje in delovanje le okrog lastnega „jaz“. Da jih bomo pa spoznali po „njih delih“, prosim Vas, gosp. urednik, blagovolite sprejeti sledečo nalogo: Odločite v svojem cenjenem listu posebno rubriko, v kateri bode te naznanjevali imena onih, kateri bodo darovali omenjeni znesek.*) Na ta način bomo spoznali one tovarišice in tovariše, katerim bije domoljubno srce v prsih in ki čutijo, kaj je stanovski ponos.

G. urednik! Ne mislite, da je že konec mojemu receptu! O, nikakor ne! Le berite dalje!

Vsaka učiteljska oseba, katera daruje letos omenjeni znesek v kronah, zaveže se ob jednom, da daruje enak znesek vsako leto, in to toliko časa, dokler ne bodo stroški „učiteljskega doma“ pokriti.

G. urednik! Prehud davek je to, bode te mislili. — Ne, nikakor ne! Saj je leto dolgo in taka vsotica se že daruje, kajti slov. učiteljstvo naj pomni, da bode to nekaj časten davek, katerega bode vsakdo rad daroval, ker ga bode navdajala zavest, da se bode s pomočjo teh kron zidal nekaj spominek, spominek požrtvovalnosti in stanovskega ponosa slov. učiteljstva.

V mojem receptu je dalje pisano: Slov. učiteljstvo naj se še pri drugih priložnostih spominja svojega „doma“.

„Pri katerih pa?“ bode te vprašali g. urednik. Prosim, potrpite malo, takoj povem!

1. Vsak učitelj ali učiteljica obhaja v letu svoj imendan. To je gotovo vesel dan za njega, kajti od vseh strani mu dohajajo čestitke in mogoče še kako — darilce. — Slavljenec naj se pa pri tej priložnosti spomni „učiteljskega doma“ ter daruje jedno krono (ako mu drago še več).

2. Prvega prosinca vsacega leta je novo leto. Ljudje imajo prestaro navado, da voščijo drug drugemu ‚veselo‘ ali ‚srečno novo leto‘ ustmeno ali pisмено. Tudi slov. učiteljstvo je pri teh ljudeh. Svetoval bi pa, da naj se slov. učiteljstvo odkupi tej prav lepi navadi, ter v ta namen naj daruje vsak učitelj ali učiteljica jedno krono „učiteljskemu domu“.

3. Vsak učitelj in vsaka učiteljica upa, da pride

*) Z veseljem, če bi tudi vsakemu listu vzelo pol ali celo stran prostora!

Ured.

prej ali slej v višji plačilni razred. Kdor bo ‚avanziral‘, naj daruje pa kar celih pet kron.

4. Čas beži; kar je mlado, se stara. Jednako se stara slov. učiteljstvo. Z leti pridejo tudi težko pričakovane kvinkvenije ali petletnice. Kdor izmed slov. učiteljstva dočaka prvo petletnico, naj daruje jedno krono; drugo dve; tretjo tri itd. Kdor pa dočaka deseto, naj pa daruje, kar celo petletnico.

5. Veliko slov. učiteljev in učiteljic se je uklonilo sladkemu zakonskemu jarmu, dosegli so polovico svojega življenja. V takih slučajih naj daruje vsakdo 10 kron „učiteljskemu domu“. — Gospice učiteljice, katere pa dobe za spremljevalca — po tem trnjevem poti življenja — kakega c. kr. človeka ali celo aristokrata, po katerega žilah se pretaka „plava“ kri, pa celih 50 kron.

G. urednik! Vidim Vas, kako Vam smeh igra okoli usten, in da ste se spomnili onih pikrih besedij, katere je naš ljubljenec udihnil svojemu divnemu Firduzi-ju:

Vode, vode hladne, bratje!

Tu je vrč poln! — — — Poškropite

Glavo vročo mu! ostanek

Piti dajte mu!

G. urednik! Kljub temu drznem se še nekaj predlagati, kako bi se dobila še kakšna krona za „učiteljski dom“.

Slov. učiteljstvo naj napravlja slične koncerte, kakeršnega napravi učiteljstvo novomeskega okraja v korist družbi sv. Cirila in Metoda, — le s tem razločkom, da bode čisti dohodek namenjen „učiteljskemu domu“.

Nekje sem slišal ali se mi je sanjalo — ne pomnim več, kako je bilo — da nameravajo gg. učiteljski abiturijenti napraviti letos veselico, kakeršno so priredili lanski gg. abiturijenti. Kaj pa, ali bi hoteli gospodje darovati čisti dohodek v korist „učiteljskega doma“? Lepo bi bilo, siliti jih ne morem, prositi pač.

Ako ti darovi ne bodo zadostovali za „učiteljski dom“, no, potem bomo pa še potrkali tu in tam na vrata, proseč malega daru za naš dom. Dobrodelni ljudje se dobe povsod — in nekaj kron se bode tudi na tak način dobilo.

G. urednik! Konec je mojemu receptu. Kakšnih mislij ste, ko ste prebrali ta listek, ne vem? Ali bi bilo treba kaj mrzle vode? — Ohranite g. vrednik vodo za one gospode in gospice, kateri spe „spanje pravičnega“, mogoče jim pomaga mrzla kopel, da se prebude.

A oprostite, g. urednik! Skoro bi bil pozabil, kar imam še pri srei. Kaj pa bo s kronami, katere se bodo nabrale za „učiteljski dom“?

G. urednik, to nalogo prepustim Vam,*) kajti strah imam, da bi ne znal toliko računjati, da bi jih sproti štel in kako bi se računjali odstotki od njih. Če se človek za par tisoč zmoti, ni kar tako.

*) Radovoljno sprejmemo.

Ured.

G. urednik! Bog zna, ali bode moj recept kaj pomagal „učiteljskemu domu?“ Ako se bode slavno slovensko učiteljstvo ravnalo po tem receptu, potem bodedo lahko že koncem devetnajstega ali v začetku dvajsetega stoletja otvorili „učiteljski dom“, in potem bo slov. učiteljstvo lahko s ponosom reklo: „To po-

slojje je postavila naša požrtvovalnost, to je pravi naš dom“.

In takrat se bo veselil in radoval z Vami, gosp. urednik

Vaš najudanejši sluga

Ivan Domišljija.

Književnost.

Princ Evgenij Savojski, slavni junak in vojskovodja avstrijski Zgodovinska povest. Slovenskemu ljudstvu spisal S. Hrvojič. V Ljubljani. Založil in prodaja Ant. Turk, knjigovez. 1893. Str. 78. Cena 48 vin. — Ta spis ni prava povest, kakor ga je imenoval pisatelj, ampak je bolj življenjepis slavnega vojskovodja. V nepretrgani vrsti navaja vsa vojskovanja Evgenijevega od mladosti do sive starosti, ker je umrl v 72. letu kmalu potem, ko se je vrnil iz vojske. Z enakimi spisi se obuja pri čitateljih domovinski ponos. Zato je knjižica berila vredna. Brez napak sicer ni; mislimo pa, da bi se odpravile vsaj tiskovne pomote. Na prvem (vnanjem) listu je lepa barvana podoba. Tisek iz tiskarne Blaznikovih naslednikov je prav razločen in vnanja oblika čedna.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Sešitek 2. Letnik III. 1893. — Najnovejše izkopine z Gore pri Šmariji. Pod tem zaglavjem poročila spretni kopalec starin J. Pečnik o zadnjih najdbah. Grobišče na Gori pri Šmariji je bogato lepih in zanimivih starin; nekatere od teh so prav redke. Obeta nam še mnogo iz teh gomil. Pridejana je slika (fotografija dr. Fr. Lampeta) odprtega groba. — Nemško-slovenska starinoslovska terminologija. Spisal S. Rutar. — Slovenska osebna imena v starih listinah. Spisal J. Scheinigg. (Dalje.) Iz knjige „Urkundenbuch des Herzogthums Steiermark“ od deželnega štajerskega arhivarja pl. Zahn-a navaja vsa slovenska imena, ki dokazujejo, da je bil sedaj nemški Štajer, Koroško in še drugi deli nemških provincij nekdanj slovenski, kar avstrijski

Nemci takó trdovratno zanikujejo. — Donesek k zgodovini pošte na Kranjskem. Spisal Ant. Koblar. V tem spisu opisuje učeni arhivar poštne razmere naše dežele v minulem stoletji. — Drobtinice iz furlanskih arhivov. Nabral A. Koblar. (Dalje.) Tu priobčuje marljivi raziskovalec iz arhivov nekdanje oglejske patrijarhije zanimive podatke, ki se tičejo naših krajev. — Kranjski mahovi. Spisal S. Robič. (Dalje.) — V „malih zapiskih“ so poročila iz Italije, kjer se mudi sedaj prof. S. Rutar. A. Koblar nam pripoveduje o stolpu ljubljanskega gradu. Zidati so ga začeli l. 1544. in do l. 1848. je dobil sedanjo višino po večkratnem dozidavanju in popravljanju. Kranjski del ljubljanske škofije l. 1605. Iz tega spisa izvemo, koliko farâ je obsezala naša škofija takrat na Kranjskem. Darovanje sveč v ljubljanski stolnici l. 1597. Takrat so kmetje zopet darovali sveče, kar se je bilo prej opustilo. Slovstvo o domovinoznanstvu slovenskih dežel. Tu so omenjene knjige „Ortsnamenbuch der Steiermark im Mittelalter von Josef von Zahn“. „Zur Erinnerung an Heinrich Freyer“. (Podlistek v „Laib. Zeitung“-i in poseben odtis). „Handbuch der Kunstpflege in Oesterreich“. Ptiči v tivolskem gozdu pri Ljubljani. Našteti so vsi krlatci, ki oživljajo letos tivolski gozd. Letos se jih je naselilo tu prav mnogo in nekateri taki, kakor jih prej ni bilo. Starinske najdbe pri mestu Kranju, kjer se je slučajno našlo prazgodovinsko pokopališče. — Še jedenkrat toplo priporočamo učiteljem to zanimivo knjigo v naročitev.

Naši dopisi.

Mokronog, 25. vel. travna. (Jožef Potokar †.) Učiteljstvo kranjsko je zopet izgubilo jednega najstarejših sotrudnikov svojih, — umrl je namreč na binokšno nedeljo popoldne po daljšem bolehanju umirovljeni nadučitelj mokronoški, g. Jožef Potokar, ki je skoraj ves čas svojega službovanja deloval od l. 1837. noter do svojega umirovljenja l. 1879. v trgu Mokronogu na Dolenjskem. Pokojni Potokar se je porodil l. 1815. v Zatičini na Dolenjskem. Bil je sicer učitelj stare šole, a vesten, marljiv in delaven v svo-

jem težavnem poklicu, ki je vedno izobraževal se še dalje v duhu časa ter tako si znal pridobivati srca svojih učencev in spoštovanje svojih tovarišev in predstojnikov. Ako pomislimo, kako težavno službo je pokojnik imel: poleg šole je oskrboval do upokojenja orgljarsko službo, ki je ravno v Mokronogu silno težavna, ker je moral sleharno nedeljo tudi na Žalostni gori nad Mokronogom orgljati, čuditi se pač moramo, da je mož sploh pri svoji šibki naravi mogel toliko let ta posel opravljati. Vender ni bilo nikdar čuti pri-

tožeb iz njegovih ust, voljno je prenašal svojo težavno službo, če tudi je skusil in prestal obilo bridkega, kakor malokateri njegovih sovrstnikov. V šoli je bil rajni Potokar jako vnet učitelj, priča temu razna pohvalna pisma od šolskih oblastev in odlikovanje s srebrnim križcem s krono za zasluge pri učenju, ki ga je dobil od cesarja dne 3. prosenca 1877. leta. Pokojni Potokar si je tekom 42. let vzgojil celo generacijo, kar je malo komu dano. Kako priljubljen je bil, pokazal je njegov pogreb dne 23. m. m. popoldne, ko smo ga spremljali k večnemu počitku: na čelu je korakala šolska mladina s črno ovito šolsko zastavo in domačim učiteljstvom; za krsto pa jedini njegov sin Jožef, c. kr. poštni oskrbnik v Klosterneuburgu, dalje vsa mokronoška inteligencija, mnogo bližnjih učiteljev ter veliko Mokronožanov in drugih faranov, večinoma vsi učenci in učenke pokojnikove. Pred hišo, v cerkvi in na pokopališči so mu mokronoški pevci, največ njegovi učenci, v zvezi z nekaterimi učitelji in drugimi gospodi v slovo zapeli tri žalostinke. — Vsem sotrudnikom Tvojim, dragi Jožef pa, ki so imeli priliko s Teboj občevati, ostaneš kot blagi, dobri, zabavni in odkritosrčni tovariš, kakeršnih je dandanes — žalibog — tako malo —, v trajnem spominu, pridruživši se v srce segajoči pesni: . . . „Le križ nam sveti govori,
Da zopet vid'mo se nad zvezdami! . . .“

Gašperetov.

Iz kamniškega okraja. (Hospitalicija.) Pred kakimi 10 leti je predlagal pisalec teh vrstic pri učiteljski konferenciji x okraja: „Slavni zbor naj pripozna veliko važnost hospitalicije ter sklene: gg. učiteljem in gdč. učiteljicam se najtopleje priporoča hospitalicija pri gg. sotrudnikih“. Konferencija je pripoznala sicer važnost hospitiranja, a imeli so vender toliko osebnih pomislekov proti nji, da sta bila za predlog le dva glasa.

Tudi v kamniškem okraju sprožil je pred leti nekdo to vprašanje. Predlog je bil tu soglasno sprejet, a izvrševal se ni. Nikdo ni hotel pričeti. Da bi se pa ta ideja le uresničevati jela, dogovorili so se nekateri (3) učitelji, da hočejo jeden pri drugem hospitirati ter na to delovati, da pridobé še kaj drugih

gg. tovarišev v svoj krog. Sedaj šteje družba že 8 udov. — Prvo hospitalicijo smo imeli pri sv. Trojici v četrtek, dne 18. vel. travna, a drugo v osmini v Pečah, kjer sta se nam pridružila tudi oba gg. kolega z Vač. Po pouku smo imeli vselej zborovanje, kjer smo prešetavali otrokom podano tvarino, ter si v prijateljskem pogovoru spodbujali v svojem težavnem, a nam priljubljenem poklicu. Uspeh teh pogovorov se bode kazal v spisih, katere bodedo pošiljali našim listom.

Tretja hospitalicija je v četrtek dne 8. rožnika v Moravčah, h kateri prijazno vabimo i druge gg. sotrudnike.

Velik pomen takih shodov nam pač ni treba dokazovati, kdor ni prepričan, kličemo mu: Idi ter sam poskusi!

Iz Levpa pri Kanalu. Č. g. vikar v Levpi Jožef Tomšič izumil je nov sistem table, katera ima prednosti pred drugimi.

Tabla stoji na pritrjenem stojalu in premikati se da od vrha do tal z prav malo silo. Na tabli je pripravljen prostor premikalnim črkam za učitelja, kakor za otroke. Obrne se sama, samo da se jo odmakne nekoliko od stojala. Za risanje ima neizbrisljive točke. Pri črtanji table za sekirice ali za drugo pisanje uporabi se vrvice, katera je na enem konci pritrjena. Na isti strani ima zobe na vsaka 2 cm. Vrvica se namaže s kredo ter črta poljubno široko.

Večkrat sliši se tožiti o barvah pri šolskih tablah. Tudi temu se pride v okom, ako se naroči naslednje: 1 kg Oxid-Brillant-Schwarz-Farbe mit matten Glanze sammt Pinsel, Wischin in Wien, Central-Fabriks-Niederlage I. Himmelfortgasse Nr. 4. 1 kg preostaja v rabo za jedno tablo. Barve so navadno pregoste, tedaj naj se kupi malo sklenico „metallinischer Firnis“. S tem se barva stanjša. Ta barva se tako hitro suši, da se jo lahko vsakih 8 ur zopet nabarva. S to barvo bi se prihranilo učiteljem veliko sitnostij, ker bi pri brisanji table vse zapreke bile odstranjene.

Šolsko vodstvo si šteje v dolžnost zahvaliti č. g. vikarja Jožefa Tomšiča, ker je daroval šolama Levpi-Zavrh dve taki tabli.

Vodstvo ljudske šole v Levpi.

I. A. Tomažič.

Društveni vestnik.

Iz radovljjskega okraja. Vabilo. Učiteljsko društvo tega okraja ima svoj letni občni zbor dne 15. rožnika t. l. ob 10. uri popoldne v šolskem poslopji na Dovjem z nastopnim vspeodom:

1. Nagovor predsednika.
2. Poročilo tajnikovo o društvenem delovanji preteklega leta.
3. Poročilo blagajnikovo o društvenem premoženju.
4. Volitev dveh pregledovalcev računov.
5. Razkaz učila, kako raste dan in noč v raznih

letnih časih, poroča g. Fr. Jeglič, učitelj na Dovjem.

6. Volitev društvenega odbora za prihodnje leto.
7. Volitev delegatov za prihodnje zborovanje „Zveze“.

8. Posamezni nasveti in predlogi.

9. Popoldne skupni izlet k slapu Peričniku. Ker se druga vabila ne bodo razposiljala, vabi uljudno tem pótém k obilni udeležbi *odbor.*

Radovljica, dne 25. vel. travna 1893.

Iz novomeškega okraja. Že jedno leto bode kmalu preteklo, ko se je izmed tukajšnjega učiteljstva izrazila želja, da bi bilo umestno, ako bi učiteljsko društvo novomeškega okraja v korist družbi sv. Cirila in Metoda napravila veselico in zabavni večer.

Dočim so bile o božiči lanskega leta vse priprave za tako veselico završene in se je že določil dan, kdaj naj bi se le-tá vršila, spredvidelo se je v zadnjem tednu, da bi bila udeležba od strani učiteljstva in posebno od sodelovateljev, silno težavna. In ostra zima, kakor tudi visok sneg, kateri je ravno o božiči padel, pokazala sta, da se je prav ukrenilo s tem, da se je veselica prestavila na pomlad.

Dné 4. vel. travna t. l. se je vršila veselica s sledečim vspeodom: 1. A. Nedved: „Pri slovesi“ (Moški zbor.) 2. F. S. Vilhar: „Kam“? (Bariton-solo.) 3. A. Kücken: „Barcarola“ (Ženski dvospjev.) 4. K. Mašek: „Pri zibelci“ (Četverospjev.) 5. Volarič: „Slovenski svet, ti si krasan“ (Moški zbor.) 6. „Blaznica v prvem nadstropji“ (Vesela igra v jednem dejanji.) 7. Ples.

Unévnó je, da se je učiteljsko društvo zelo potrudilo, da je moglo toliko obsežen vspeod izvršiti; ravno tako trudapolno in s precejšnjimi stroški združeno je bilo za sodelovalce kolegince in učitelje, koji so morali od daleč k vajah prihajati, da so se dovolj izvežbali. Ravno vsled tega je bilo vse občinstvo ne le zelo radovedno, ampak je tudi težko čakalo na ta večer; saj ta večer se je moralo pokazati, kaj zná dandanes ljudsko učiteljstvo storiti, česa imamo od njega pričakovati, na kaki izomiki ono sloni in ali je izobražen dovolj, da more ono dostojno izvrševati svojo vzvišeno nalogo kot odgovitelj naroda.

Nočem o posameznih točkah nadrobneje govoriti; tu omenim le dvoje. Izmed vseh točk petja je ugajal čveterospjev najbolje, dasi so bile vse točke dobro izvedene. Igra je povzdignila z dovršenim prednašnjem vseh ves efekt večera v toliko, da je bilo občinstvo z vso predstavo ne le popolnoma zadovoljno, ampak da se je v resnici videlo, da je občinstvo svoje učiteljstvo občudovalo, ki se ne ustraši ne truda in dela, ampak z veseljem dela na to, da se povzdigne socialno življenje.

Udeležba od novomeške inteligencije je bila jako mnogobrojna, istotako je došlo od učiteljstva razven bližnje okolice novomeške mnogo koleginc in učiteljev.

Čisti dohodek za družbo sv. Cirila in Metoda bode precejšen, ker se je ustoppine nabralo nad 123 gld. Gotovo najočitnejši dokaz o mnogobrojnem obisku veselice.

Predno končam, ne morem si kaj, da ne bi še jedne želje izrazil. — Kakor je Ljubljana središče vsel: kranjskih učiteljev; kdor z dežele tja dospje, vsak se rad pogovori s kolegi, ko jih tudi najde v družbi; ravno tako, če tudi v manjši meri, moglo bi Novo Mesto postati središče velikega dela Dolenjske za učiteljstvo. Prav lahko bi se tukaj večkrat v prijazen pogovor, k veselici itd. sešli in najlepša prilika za tako združevanje nam podajajo take veselice. Tu se lahko odkrito in veselo razgovarjamo, tu se zabavamo, tu si tudi najlože pokažemo, da smo omikan, važen sloj človeške družbe; in da nam okrajno učit. društvo novomeškega okraja zopet tak prijeten večer pripravi, to želimo vsi in upamo, da se bode temu tudi kmalu odzvalo.

Vestnik.

Iz c. kr. deželnega šolskega sveta. Sklepalo se je o oproščenji ukovine učencev in učenk iz c. kr. vadnic v Ljubljani. Vadniškemu učitelju se je dovolila četrta petletnica. Dovolila se je vpeljava deškega ročnega dela na ljudski šoli v Planini in ponavljalnega pouka v Radovljici. Ustanovitev nemške privatne jednorazredne ljudske šole za uradnike in služabnike v Vevčah se dovoli. Dovolile so se nekaterim učiteljem nagrade za pouk v kmetijstvu in rešile nekatere prošnje za denarne podpore.

Vabilo na XXVIII. redni veliki zbor „Matiice Slovenske“ v sredo, dné 7. rožnika ob 5. uri popoldne v mestni dvorani. Vrsta razpravam: 1. Predsednikov oговор. 2. Letno poročilo tajnikovo o odborovem delovanji v dóbi od 1. rožnika 1892. do 31. vel. travna 1893. leta. 3. Račun o društvenem novčnem gospodarstvu v dóbi od 1. prosinca do 31. grudna 1892. leta.* 4. Volitev treh računskih presojevalcev. (§ 9. dr. pravil.) 5. Proračun za leto 1894. 6. Dopolnilna volitev društvenih odbornikov. — Po § 12. društvenih pravil imajo letos izstopiti iz odbora gg.: Grasselli P., dr. Lesar J., Navratil I., Praprotnik A., Rutar S., Stegnar F., Svetec L., Šuman J., Vavrú I.

*²Računski zaključki so gospodom društvenikom v matični pisarni na ogled in jim bodo pri velikem zboru tiskani na razpolaganje.

in Zupancič A. Popolniti je vrh tega še mesto pokojnega g. kanonika Marna, ki je bil l. 1890. voljen v odbor za dóbo štírih let. — V odboru pa še ostanejo gg.: Bartel A., dr. Detela F., dr. Dolenc H., dr. Gregorič A., Gregorič S., Hubad F., dr. Janežič I., dr. Jarc A., Kersnik J., Koblar A., Kržič A., dr. Lampe F., Levec F., Majeiger I., Pletéršnik M., dr. Požar L., Senekovič A., dr. Serneč J., dr. Sket J., dr. Staré J., Šubic I., Šuklje F., dr. Šust I., dr. Tavčar I., Tomšič I., Vilhar I., Wiesthaler F., Zupancič V. in dr. Zupanc J. Vsaj 16 odbornikov mora po § 12. društvenih pravil navadno bivati v Ljubljani. Izstopivši smejo biti zopet voljeni. Pri volitvi odbornikov in pri volitvi treh računskih presojevalcev (4. točka) se vštejajo tudi volilni listki tacih društvenikov, ki sicer niso mogli priti sami k zborovanju, ki so pa vender volilne listke poslali odboru s svojeróčnim podpisom, tako da ni suma zaradi kake prevare. — 7. Posamezni nasveti in predlogi.*

V Ljubljani, dné 18. vel. travna 1893.

Za predsednika:
Francišek Levec.

Blagajnik:
dr. Josip Staré.

*²Kdor želi v zmislu § 4. lit. a) društvenih pravil staviti kak nasvét, mora ga po § 2. lit. a) opr. reda predložiti odboru in to storiti vsaj do 2. rožnika 1893. leta, ako hoče, da pride v velikem zboru na razgovor.

Kranjska slavnostna koračnica, povodom tri-
stoletnice zmage pri Sisku po narodnih pesmih, ki se
bodo pele pri šolski slavnosti v dvorani filharmoni-
nega društva (Danes je taisti dan, Lavdon i. dr.) za
vojaški orkester in za glasovir zložil g. Anton
Förster, izide v kratkem pri Bambergu.

Zahvala. Slavna posojilnica okraja kamniškega
je blagoizvolila, kakor nekaterim drugim, tako tudi
tukajšnji šoli podariti v nakup učil velikodušni dar v
znesku 5 gld.

Napominanemu društvu bodi tem pōtem izrečena
najtoplejša zahvala!

Krajni šolski svēt v Gor. Tuhinji,
dne 6. mal. travna 1893.

Martin Hribar,
predsednik

S. Malenšek,
učitelj.

Zahvala. Slavna posojilnica v Črnomlji je bla-
goizvolila podariti tukajšnji šolarski knjižnici sedem
knjižic, izdanih od družbe sv. Cirila in Metoda. — Za
ta velikodušni dar se podpisana v imeni obdarovane
mladine najtopleje zahvaljujeta.

V Petrovi vasi, 4. mal. travna 1893.

Fr. Kopitar,
šol. vodja.

Grzin,
predsednik kraj. šol. sveta.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 390

o. š. sv. Na štirirazrednici v Št. Vidu pri Za-
tičini je stalno popolniti četrto učno mesto z letno
plačo 450 gld.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim pōtem
semkaj vlagati do dne 20. rožnika t. l.

C. kr. okrajni šolski svēt v Litiji,
dne 26. vel. travna 1893.

Št. 388

o. š. sv. Na jednorazrednici v Prežganjem je
stalno popolniti mesto učitelja-voditelja z letno plačo
450 gld., z opravilnino 30 gld. in s prostim stanovanjem.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim pōtem
semkaj vlagati do dne 20. rožnika t. l.

C. kr. okrajni šolski svēt v Litiji,
dne 26. vel. travna 1893.

Št. 356

o. š. sv. Na jednorazrednici na Sv. Gori, po-
staja Sava na južni železnici je mesto učitelja-
voditelja stalno umestiti. Plača 450 gld., opravilnina 30 gld.
in prosto stanovanje.

Prošnje naj se predpisanim pōtem semkaj vlagajo
do dne 10. rožnika t. l.

C. kr. okrajni šolski svēt v Litiji,
dne 15. vel. travna 1893.

Št. 874

o. š. sv. Na štirirazredni ljudski šoli v Kosta-
njevici je stalno ali začasno popolniti drugo učno
mesto z letno plačo 500 gld. oziroma tudi četrto učno
mesto z letno plačo 450 gld.

Prošnje naj se predpisanim pōtem semkaj vlagajo
do 15. rožnika 1893.

C. kr. okrajni šolski svēt v Krškem,
dne 18. vel. travna 1893.

Št. 308

o. š. sv. Na štirirazredni ljudski šoli v Metliki
je razpisana tretja učiteljska služba z letno plačo 500
gld. v stalno umeščenju.

Prosilci naj vlagajo svoje prošnje zadnji čas do
8. rožnika t. l. pri c. kr. okr. šol. svetu v Črnomlji.

C. kr. okrajni šolski svēt v Črnomlji,
dne 13. vel. travna 1893.

Št. 565

o. š. sv. Na dvorazrednici v Poljanah pri Škofji
Loki je takoj stalno ali tudi začasno popolniti drugo
učno mesto z dohodki IV. plačilnega razreda in pro-
stim stanovanjem.

Prosilke za to službo naj svoje pravilno oprem-
ljene prošnje predpisanim pōtem semkaj vlagajo do
dne 20. rožnika t. l.

C. kr. okrajni šolski svēt v Kranji,
dne 29. vel. travna 1893.

Št. 1698. Na c. kr. rudarski ljudski šoli v Idriji
se z začetkom šolskega leta 1893/4. na deklški šoli
otvori 5. razred. Vsled tega je po novi uredbi te šole
popolniti 10. učno mesto, oziroma mesto 5. učiteljice.
Plača za to mesto 450 gld., službena doklada 80 gld.
in pravica do 6 petletnic po 40 gld., ki se štejejo od
dne stalnega umeščenja učiteljice.

Prosilke za to službo naj svoje pravilno oprem-
ljene prošnje z dokazilom izobrazbe in učne usposob-
ljenosti za ljudske šole z nemškimi in slovenskimi uč-
nim jezikom, dosedanjega službovanja itd. predpisanim
pōtem do dne 30. rožnika t. l. vlagajo pri c. kr.
rudarski direkciji, ki si pridruže pravico, da to službo
eventuelno za jedno leto začasno oddá, katero leto pa
se bode pri zadovoljivem službovanju vstevalo.

C. kr. rudarska direkcija v Idriji,
dne 20. vel. travna 1893.

Listnica uredništva.

G. V. B. v K.: Lepa hvala, a za to številko ni
bilo mogoče, torej prihodnjič. — G. K. B. v Sm.:

Hvala, je že stavljeno, a zaradi članka o slavnosti
bitve pri Siski, katerega nisimo mogli odložiti, na-
tisne se šele prihodnjič.

Denašnjemu listu je pridana priloga.

«Učiteljski Tovariš» izhaja na celi poli velike osmerke, 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na
ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta
1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» prejema list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Komenskega ulice št. 9; naročnino
pa prejema gospod Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

Lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani. — Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.

Pravila

društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem s sedežem v Ljubljani.

(Potrdila slavna c. k. deželna vlada dné 3. sušca 1882, šte. 1848.)

I. Društvena namera.

§ 1.

To društvo za Kranjsko je v Ljubljani. Njegova naloga je, pripomoči onemoglim društvenikom, njihovim vdovam in sirotam k življenju s tem, da zavaruje vsako leto pokojnino (penzijo) in podpornino.

§ 2.

Ta pokojnina in podpornina se učiteljem, njihovim vdovam in sirotam ne prišteva v to, kar jim gré po postavi.

II. Društveniki in dobrotniki.

§ 3.

Vsak učitelj in podučitelj, ki služi v javni ljudski šoli na Kranjskem in ki je zdrav, more biti ud tega društva.

§ 4.

K društvu se pristopa pri društvenem odboru. Kdor pristopi, pismeno naznani in predlaga zdravnikovo spričalo, da je zdrav. Odbor določi, ali se ponudnik sprejme, ali ne.

§ 5.

Kdor iz društva stopi, zgubi s tem vse pravice tega društva.

Vplačani doneski se nikdar ne povračujejo.

Izstopa pa:

- a) kdor to pismeno naznani;
- b) kdor po pravilih odločene doneske o odločenem času ne plačuje;

c) kdor je zarad kacega hudodelstva odstavljen učiteljstva, ali kdor prostovoljno izstopi.

§ 6.

Dobrotnikom tega društva se prišteva, kdor društvu vsako leto ali jedenkrat za vselej poljubno kaj daruje, a vender ni ljudski učitelj.

III. Vplačevanje.

§ 7.

Vsak društvenik, kadar pristopi k temu društvu, plača vstopnino; ta znaša toliko goldinarjev (= dvakrat koliko kron), kolikor let je star ta, ki pristopa. Društveniki, kateri tega zneska ne morejo pri vstopu na jedenkrat plačati, morejo ga plačati v dveh letih v poluletnih obrokih, in sicer vselej naprej.

§ 8.

Vrh tega vsak društvenik plačuje letnino, in sicer neoženjeni po štiri, oženjeni po šest gld. (= 8, ozir. 12 kron). Neoženjeni učitelji, kateri po preteklih 50 letih svoje starosti k društvu pristopajo, plačujejo na leto pet, oženjeni pa po deset gld. (= 10, ozir. 20 kron).

§ 9.

Kadar se kak društvenik oženi, naj to sporoča društvenemu odboru vsaj leto in dan, ako to opusti, nima vdova pravice do pokojnine, niti otroci do podpornine.

§ 10.

Letnina se vplačuje za tekoče leto do konec meseca prosinca. Potem se zakasnenci na vplačevanje opominjajo. Ako kdo do konca meseca aprila ne plača, ravná se ž njim, kakor bi bil izstopil.

IV. Pokojnina in podpornina.

§ 11.

Društveniki imajo pravico do podpornine za njihove vdove in sirote, pa tudi za se.

Vsaka vdova dobiva od dné, ko so bila ta pravila potrjena, ves čas svojega življenja na leto sto gld. (= 200 kron) pokojnine.

Vsak zakonski otrok umrlega društvenika dobiva do izpolnjenega 18. leta vsako leto petindvajset gld. (= 50 kron) podpornine, sirote brez očeta in mater pa petdeset gld. (= 100 kron) s pridržkom, kakor pri vdovah. Onemoglim društvenikom sme odbor od slučaja do slučaja na leto podpornine privoliti toliko, kolikor se more premoženja v to izdati; vendar ta podpornina nikdar ne presega sto gld. (200 kron).

§ 12.

Vdove in sirote zadobé pravico do pokojnine, ako je bil umrli mož, oziroma oče, naj manj dve leti ud tega društva, in ako sta zakonska neprestano vkup živela.

Ako društvenik ob smrti še ni bil cele dve leti pri društvu, njegovi ne dobivajo ničesa, a povrnejo se jim vplačani doneski.

§ 13.

Vdova izgubi pokojnino, ako se zopet omoži.

§ 14.

Ako se vdova, ki dobiva pokojnino od tega društva, omoži s kakim društvenikom, ima pravico do pokojnine, ko bi bila zopet vdova tudi takrat, kadar bi njeni zadnji mož ne bil celih dveh let ud tega društva.

§ 15.

Društveniki imajo do podpornine le takrat pravico, ako so bili, preden so onemogli, vsaj deset let pri tem društvu.

§ 16.

Pokojnina za vdove in podpornina za sirote se šteje od dneva, ko se je umrlemu društvniku ustavila plača. Društveni blagajnik izplačuje redoma napravljene pobotnice, katere pa potrjuje duhoven tistega okraja zastran življenja in vdovstva.

Odbor določuje, kdaj se izplačuje podpornina onemoglim učiteljem.

Izplačuje se vsakega četrta leta nazaj.

§ 17.

Za pokojnino ali podpornino se prosi pri društvenem odboru. Vdove naj postavno dokažejo zakonsko zvezo in vkupno življenje, otroci pa svoja leta (s krstnim listom), učitelji pa, da so res onemogli.

V. Glavnica in zavod za pokojnino.

§ 18.

Glavnica je tisto društveno premoženje, katero se na obresti naklada in ki ostaja pri vsakem letnem sklepu računov, in se nikakor ne sme načeti.

Zavod za pokojnino se nabira:

- a) iz vstopnine;
- b) iz letnine društvenikov;
- c) iz doneskov dobrotnikov;
- d) iz obrestij glavnice.

§ 19.

Iz zavoda za pokojnino se plačuje, kar po pravilih dobivajo učitelji, njihove vdove in sirote, pa tudi stroški za gospodarenje; kar čez to ostaja, se prišteva glavnici.

§ 20.

Društveni denarji se nalagajo na obresti, kolikor se more, dobro in varno.

VI. Občni zbor.

§ 21.

Občni zbor se sklicuje vsako leto navadno v jesenskih šolskih praznikih.

§ 22.

Občni zbor voli:

- a) prvosednika, blagajnika in 7 odbornikov, od katerih stanuje $\frac{2}{3}$ v Ljubljani ali bližnji okolici.

- b) tri pregledovalce računov, zunaj odbora;
- c) odobruje letni račun po nasvetu pregledovalcev;
- d) odobruje proračun;
- e) sklepa, kadar je treba zvikšati letnino;
- f) razsoja prepire med društveniki in društvenim odborom;
- g) razlaga, kar je v pravih dvomljivega;
- h) prenaša pravila in
- i) razpušča društvo.

§ 23.

Občni zbor razsoja z večino glasov, in je sklepčen, ako je nazvoča le četrtina društvenikov.

§ 24.

Ako občni zbor, ki je bil po pravih sklican, ni sklepčen, opravlja dosedanji odbor društvena opravila do občnega zbora prihodnjega leta; ta občni zbor pa je sklepčen brez ozira na število pričujočih udov.

§ 25.

Za prenašanje pravil je treba tri četrtine glasov iz med pričujočih glasovalcev. Tak predlog more le v sklepovanje priti, ako se je vsaj 14 dni pred občnim zborom predložil odboru, in če ga je podpisalo najmanj 10 udov.

Za sklepovanje o razpustu društva morajo navzoče biti vsaj tri četrtine vseh udov, in za razpuščenje glasovati mora jih vsaj dve tretjini.

§ 26.

Voli se z listki. Volitev je veljavna, ako dobi čez polovico glasov.

Ako bi pri prvem glasovanju ne bila čezpolovična večina glasov, voli se vnovič, in ako se tudi to pot nič ne doseže, nastopi ožja volitev. Pri enakem številu glasov razsoja prvosednik.

§ 28.

Zapisnik občnega zbora podpisuje prvosednik, tajnik in dva druga društvenika.

VII. Gospodarenje.

§ 28.

Društveno vodstvo je v Ljubljani in je prvosednik, njegov namestnik, tajnik, blagajnik in pet drugih odbornikov.

§ 29.

Vsako leto se vnovič voli društveno vodstvo. Tisti, ki izstopijo, morejo se zopet voliti.

§ 30.

Odbor voli iz med sebe prvosednikovega namestnika in tajnika.

§ 31.

Prvosednik zastopa društvo v odborovem imeni pri gosposki in drugod, predseduje pri občnem zboru in pri odborovih seja, čuva na društveno opravilstvo, in more vsak čas pregledovati društvene knjige in blagajnico ali ukazovati, da se to zgodi.

Vsa pisma, katera izhajajo iz društva, podpisuje prvosednik s tajnikom.

§ 32.

Tajnik odpisuje in dopisuje in vreduje vse društvene knjige.

§ 33.

Blagajnik sprejema društvene dohodke, izplačuje, kar je treba, ko mu prvosednik to pismeno ukaže.

§ 34.

Izplačevanje do 20 gld. (= 40 kron) ukazuje prvosednik sam: ako so višji zneski, porazumlja se poprej z odborom.

§ 35.

Odbor skrbi za to, da je društveno premoženje vsak čas varno shranjeno.

§ 36.

Prvosednik sklicuje odbor vsak četrt leta, pa tudi večkrat, ako trije odborniki to zahtevajo.

Odbor sèstavi opravljeni red, in daje pouk opravljenikom.

§ 37.

Odbor sklepa, kako naj se nalaga društveno premoženje, sèstavlja vsako leto gospodarstveni račun in proračun za prihodnje leto.

§ 38.

Odbor opravlja svoja opravila brez plačila; vendar občni zbor opravljenikom po odborovem nasvetu privoljuje nagrado za večja in bolj zamudna opravila.

§ 39.

Odbor je sklepčen, ako je nazočih pet odbornikov s prvosednikom vred. Sklepa se s čezpolovično večino glasov. Pri enakih glasovih razsoja prvosednik.

§ 40.

Ako bi se prigodilo, da bi društvo moralo nehati, morajo se pred vsem spolniti zaveze, v katere je bilo zavezano društvo v tistem časi. Ako kaj premoženja ostaja, ga občni zbor porabljuje za kak enak namen.

§ 41.

Vsa pošiljanja in vplačevanja do društva naj so frankirane.

§ 42.

Razpore, ki bi izviral iz društvenih razmér, razsoja društveni odbor. Do tega se pritožuje pri občnem zboru, kateri končno določuje.

